

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра управління та освітніх технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Інна САВИЦЬКА
« » 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри управління та
освітніх технологій

Протокол № 13 від «30» травня 2023 р.

Завідувач кафедри управління та
освітніх технологій

Сергій КУБИЦЬКИЙ

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП « Міжнародні відносини,
суспільні комунікації
та регіональні студії»

Лілія МАКАРЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»**

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробники: Білан Людмила Леонідівна, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри управління та освітніх технологій

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітній ступінь	магістр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота)		
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	_____
Семестр	1	_____
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	8 год.
Лабораторні заняття	_____ год.	_____ год.
Самостійна робота	90 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	2 год. 6 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» полягає у висвітленні методологічних та методико-організаційних засад науково-дослідної діяльності, що сприятиме орієнтації в складному процесі наукового дослідження.

Завдання – навчити обґрунтовувати актуальність обраної теми дослідження, обирати оптимальні шляхи досягнення мети і розв’язання поставлених у роботі завдань, визначати об’єкт і предмет дослідження, аналізувати наукову літературу, літературно і технічно оформлювати наукові результати, визначати їх практичну значущість і наукову новизну.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- принципи дослідження в галузі міжнародних відносин;
- визначення об’єкту, предмету, мети, завдань дослідження;
- етапи наукового дослідження;
- типи наукових звітів;
- принципи, етапи підготовки і проведення наукових досліджень;

вміти:

- вибирати проблему дослідження та складати план власного дослідження;
- оцінювати актуальність дослідження та обґрунтовувати тему дослідження;
- визначати об’єкт і предмет дослідження, формулювати завдання, теоретичні посилки й робочі гіпотези;
- добирати й аналізувати необхідну інформацію за темою наукового дослідження, реферувати літературу та робити огляди літератури;
- узагальнювати результати досліджень і формулювати висновки, складати звіт, доповідь або статтю за результатами наукового дослідження;
- оформляти результати проведених досліджень згідно з державними стандартами.

Набуття компетентностей:

- **загальні компетентності (ЗК):**

ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- **спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):**

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

- програмні результати навчання (РН):

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема лекційного заняття 1. Концептуальні основи наукового пізнання

Сутність знання, пізнання та його види. Сутність поняття «наука», її роль у розвитку суспільства. Мета науки. Основні завдання науки. Основні ознаки й структурні елементи науки. Історія становлення та основні віхи розвитку науки. Особливості науки XXI ст. Сучасна класифікація наук, сфери її застосування.

Тема лекційного заняття 2. Наукова діяльність в Україні

Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів. Ступені вищої освіти. Наукові ступені. Вчені звання. Вищі академічні звання. Наукові заклади України. Наукова діяльність, її види та форми. Форми організації та управління наукою в Україні. Сучасний науково-технічний потенціал України. Наукова школа: структура, функції та основні ознаки.

Особливості індивідуальної наукової діяльності. Норми наукової етики. Соціальна відповідальність вчених.

Тема лекційного заняття 3. Наукове дослідження та методика його виконання в галузі міжнародних відносин

Наукове дослідження як основна форма наукової діяльності. Поняття, види та форми організації наукових досліджень в галузі міжнародних відносин.

Критерії вибору та обґрунтування теми і актуальності наукового дослідження. Постановка мети дослідження. Формулювання завдань дослідження. Взаємозв'язок проблеми, мети, об'єкта, предмета і назви теми наукового дослідження. Цілі та завдання наукового дослідження. План наукового дослідження. Етапи виконання наукового дослідження. в галузі міжнародних відносин.

Тема лекційного заняття 4. Технологія дослідницької роботи та методологія наукового дослідження

Поняття методології наукового дослідження. Логіка пізнавального пошуку в науковому дослідженні та загальнонаукові принципи дослідження. Застосування логічних законів і правил у науковому дослідженні. Технологія дослідницької роботи та елементи наукової аргументації. Логіка пізнавального ставлення людини до світу. Закони логіки та їх роль у науковому дослідженні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема лекційного заняття 5. Рівні та методи наукового дослідження

Рівні наукового дослідження. Загальнонаукові методи дослідження. Конкретно-наукові методи дослідження. Спеціальні методи дослідження. Комплексні дослідження.

Тема лекційного заняття 6. Інформаційне забезпечення наукового дослідження

Сутність інформації. Роль інформації в наукових дослідженнях. Джерела наукової інформації. Документальні джерела наукової інформації. Особливості пошуку, систематизації та використання інтернет-інформації. Етапи роботи з науковою літературою в бібліотеці. Складання бібліографії. Запис прочитаного (анотація, виписки, конспект, науковий огляд).

Сутність аналізу в науково-дослідному процесі. Раціональна організація аналітичної роботи та її характеристика. Форми документального оформлення зібраної інформації.

Тема лекційного заняття 7. Ефективність науково-дослідних робіт

Результати науково-дослідної роботи: загальна характеристика. Ефективність науково-дослідної роботи: поняття та вимірювання. Вимірювання ефективності роботи вченого та наукових колективів.

Особливості застосування міжнародних наукометричних індикаторів у вітчизняній науці. Особливості обчислення е-індексу цитувань. Його переваги та недоліки. Тенденції розвитку патентної діяльності в Україні за останні п'ять років. Фінансування науки в Україні.

Тема лекційного заняття 8. Організація науково-дослідної роботи студентів та аспірантів

Організація науково-дослідної роботи магістрів та правила оформлення магістерських робіт. Формування тематики магістерських та дисертаційних робіт. Організація науково-дослідної роботи аспірантів та правила оформлення дисертаційних робіт. Етапи і прийоми підготовки рукопису магістерської роботи. Структура дисертаційної роботи. Рецензування науково-дослідних робіт.

Моральна відповідальність ученого. Свобода наукової творчості науковця.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Основи методології наукових досліджень												
Тема 1. Концептуальні основи наукового пізнання	15	1	2			12						
Тема 2. Наукова діяльність в Україні	15	2	2			11						
Тема 3. Наукове дослідження та методика його виконання в галузі міжнародних відносин	15	2	2			11						
Тема 4. Технологія дослідницької роботи та методологія наукового дослідження	15	2	2			11						
Разом за змістовим модулем 1	60	7	8			45						
Змістовий модуль 2. методика проведення наукового дослідження												
Тема 5. Рівні та методи наукового дослідження	15	2	1			12						
Тема 6. Інформаційне забезпечення наукового дослідження	15	2	2			11						
Тема 7. Ефективність науково-дослідних робіт	15	2	2			11						
Тема 8. Організація науково-дослідної роботи студентів та аспірантів	15	2	2			11						
Разом за змістовим модулем 2	60	8	7			45						
Усього годин	120	15	15			60						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукові напрями досліджень в галузі міжнародних відносин	2
2	Наукова інтеграція України у світове співтовариство в умовах глобалізації	2
3	Процес наукового дослідження в галузі міжнародних відносин, його характеристики та етапи проведення	2
4	Креативність як складова компетентності наукового та науково-педагогічного працівника	2
5	Вимірювання ефективності роботи наукового колективу	1
6	Роль та функції інформації на різних етапах науково-дослідної роботи в галузі міжнародних відносин	2
7	Курсова, дипломна роботи: написання, оформлення, захист.	2
8	Підготовка і презентація результатів наукового дослідження	2
Разом		15

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Самостійна робота:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність наукового дослідження в галузі міжнародних відносин	12
2	Перспективи та проблеми інтеграції України та українських наукових установ у світове наукове співтовариство	11
3	Вибір теми наукового дослідження в галузі міжнародних відносин: фактори, прийоми, засоби та логічна структура	11
4	Мотивація креативності новаторів	11
5	Вітчизняні та міжнародні наукометричні бази даних	12
6	Організація збору інформації про результати діяльності міжнародних організацій	11
7	Моніторинг процесу, оцінка та оформлення результатів дослідження в галузі міжнародних відносин	11
8	Наукові публікації як форма наукової звітності	11
Разом		90

8. Методи навчання

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни є лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на *два-три змістові модулі*.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи R_{HP} (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{ДИС} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n} \quad (2)$$

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;
- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напрямку підготовки) у поточному навчальному році;
- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;
- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;
- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри

для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – **екзамен**) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік (далі – **залік**) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми навчальної чи виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 26.04.2023 р., протокол № 10.

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	Заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$$

10. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни «Методологія та організація

наукових досліджень» : Національний університет біоресурсів і природокористування України.

2. Положення про підготовку і захист магістерської роботи в НУБіП України: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

3. Положення про академічну доброчесність в НУБіП України: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozhennya_akademichna_dobrochnist_03.03.2019.docx

4. Положення про випускню бакалаврську роботу в НУБіП України: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozhennya_bakalavrsku_kvalifikaciy_nu_robotu_2021.pdf

5. Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних робіт, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату в НУБіП України: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u34/polozhennya_pro_perevirku_na_plagiat_onovleno.docx

11. Рекомендована література

Основна

1. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посібник, 2-ге вид. випр. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 144 с.

2. Корягін М. В. Основи наукових досліджень : навч. посібник / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. 2-ге видання, стереотипне. Київ: Алерта, 2021. 622 с.

3. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навч. посібник Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

4. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.

5. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / авт.-укл.: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець; редкол.: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй; Київ: УБА, 2021. Електрон. вид. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 117 с.

6. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 254 с.

Додаткова

7. Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень (дослідницькі та інноваційні процеси в державній службі) : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. І. Абрамов, В. Х. Арутюнов. Київ: КНЕУ, 2019. 178 с.

8. Єріна А.М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 212 с

9. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. Київ: Кондор, 2019. 206 с.

10. Методика оцінки ефективності науково-дослідних робіт / укл. В. А. Карпов, Т. С. Корольова, А. З. Підгорний. Одеса: ОДЕУ, Ротапринт, 2020.

19с.

11.Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. [О. П. Кириленко, В. В. Письменний, Н. М. Ткачук та ін.] ; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2021. 196 с.

12. Тарелкін Ю. П., Цикін В. О. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник / Суми: Сум. ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2019. 196 с

13.Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Вінниця: ВНТУ, 2019. 312 с.

14.Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручн. / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2020. 317 с.

Список рекомендованих Інтернет-джерел:

1. Законодавство України з офіційного сайту ВР України:
<http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Концепція розвитку Національної Академії наук України на 2014–2023 роки: Постанова Президії НАН України № 187 від 25.12.2013 р. URL: <http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2013/regulations/Pages/187.aspx>

2. Сайт Національної академії наук України:
[//http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx](http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx)

3. Сайт Міністерства освіти і науки України: www.mon.gov.ua

4. Сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>